

Aktivismia vai akateemista tutkimusta?

André Swanström¹

Dosentti Mikko Joronen ja väitöskirjatutkija Antti Tarvainen (2024) ottavat kantaa ajankohdaiseen Israelin ja kolonialismin välistä suhdetta koskevaan keskusteluun otsikolla ”Kolonialismin hauntologiasta Palestiinassa”. Joronen ja Tarvainen lähtevät siitä, että heidän kannattamansa kolonialismiperspektiivi kuuluu kategoriaan ”tutkimuksessa varsin kiistattomat tai suhteellisen varmoina pidetyt seikat” (ma., 59). Minun esiin tuomani kritiikin (Swanström 2014b) Joronen ja Tarvainen rinnastavat ilmastodenialismiin esittäen minun toimivan akateemisen keskustelun ulkopuolella ideologisen motivaation ajamana ja edustamieni näkemysten vain ”häiritsevän” kriittistä akateemista keskustelua. On valitettavaa ja samalla kivaavaa, että Joronen ja Tarvainen kokevat omasta näkemyksestään poikkeavat puheenvuorot keskustelun häiritsemisenä.

Oma kirjoitukseni oli tiukasti rajattu pituutensa puolesta. *Politiikasta.fi*-sivusto ei tarjoa puitteita täysimittaiselle tieteelliselle käsittelylle, vaan sivuston tarkoituksena on esittää tutkimukseen pohjautuvaa tietoa yleistajuisessa muodossa. Jostain syystä Joronen ja Tarvainen ovat keksineet luonnehtia tekstiäni ”sommitelmaksi”, mikä kielii avoimen vähättelevästä asenteesta. Asetelma on myös varsin epäsymmetrinen. Joronen ja Tarvainen käyvät lyhyen tekstini kimppuun kuudentoista sivun keskustelupuheenvuorolla, josta neljä sivua on varattu kirjallisuusviitteille.

Jorosen ja Tarvaisen puheenvuoro on monestakin syystä ongelmallinen. Aivan aluksi on perusteltua kysyä, mikä saa dosentin ja väitöskirjatutkijan unohtamaan akateemisen keskustelun konventioihin kuuluvan asiallisuuden. Asioista voidaan olla eri mieltä ilman, että vastapuolen argumentteja ruvetaan rinnastamaan ilmastodenialismiin tai että vastapuolen motiiveja kyseenalaistetaan tai leimataan ideologisiksi. Asiallisen tieteellisen keskustelun tavat opitaan akateemisessa koulutuksessa seminaarityöskentelyssä.

Kaksikon kirjallinen tyyli poikkeaa myös tieteellisissä yhteyksissä totutusta esimerkiksi, kun he kuvaavat vastapuolen puhetta ”sakeaksi”. Tässä herää kysymys, onko kaksikko hakenut liikaa inspiraatiota aktivistien keskustelufoorumeilta. Jorosen ja Tarvaisen minun argumentteistani käyttämä luonnehdinta ”nihkeä kolonialismiluenta” edustaa myös tällaista tieteelliselle kielelle vierasta ilmaisua. Sanat ”sakea” ja ”nihkeä” eivät kuulu hyvään tieteelliseen kieleen, vaan niissä on läsnä affekti ja leimaaminen.

Epistemologiselta kannalta Jorosen ja Tarvaisen kirjoituksessa on arveluttavia kömmähdyksiä. Joronen ja Tarvainen esittävät asuttajakolonialistisen teorian kiistattomana tai vähintäänkin suhteellisen varmasti toteen näytettynä ja tämän teoreettisen lähestymistavan kritisoimisen ilmastodenialismiin rinnastettavana. Tarkoituksella tai tahattomasti Joronen ja Tarvainen hämärtävät rajaa humanististen ja luonnontieteellisten teorioiden välillä. Ilmastomuutos ja siihen liittyvä teoreettinen keskustelu kuuluvat luonnontieteiden piiriin.

1 TT,VTM, dosentti, Åbo Akademi, <andre.swanstrom@abo.fi>

Luonnontieteellisen tiedon ja teorioiden olemus eroaa merkittävästi humanististen tieteiden piirissä kehitetyistä teorioista. Asuttajakolonialistisella teoriolla tarkoitetaan Israelin ja palestiinalaisten yhteydessä tiettyä tulkintaa historiallisista tapahtumista alueella, josta käytetään nimitystä Israel tai Palestiina. Tämän teorian kyseenalaistaminen ei missään tapauksessa ole rinnasteinen ilmastodenialismiin. Asuttajakolonialistinen teoria Israelin ja palestiinalaisten kontekstissa ei ole luonnontieteellisen teorian tavoin kiistattomasti todistettu, eikä sillä ole yksimielistä kannatusta edes humanististen tieteiden keskuudessa. Joronen ja Tarvainen voivat toki pitää varmana, että teorialla on laaja tuki oman hyvin kapean alansa, asuttajakolonialismin tutkimuksen (engl. *settler colonial studies*), piirissä. Se ei kuitenkaan ole hegemoniseen asemaan kohonnut näkemys, joka on luja kuin luonnontieteellinen teoria.

Historiantutkimuksen näkökulmasta Jorosen ja Tarvaisen esityksessä on vakavia metodologisia ongelmia. Ensinnäkin on todettava, että kolonialismin historiasta kirjoittaessaan Joronen ja Tarvainen toimivat omien tieteenalojensa ulkopuolella. Joronen on saanut koulutuksensa maantieteen, Tarvainen puolestaan valtiotieteiden piirissä. Molemmilta puuttuu historioitsijan metodologinen harjaantuneisuus ja kokemus. Niinpä ei ole yllättävää, että Joronen ja Tarvainen tyytyvät käyttämään helppoa silmäkääntötemppeä: he tekevät mielivaltaisen aikarajauksen, jossa juutalaisten ja Israelin alueen historia typistetään lyhyen aikavälin historiaksi. Joronen ja Tarvainen käyttävät toistuvasti adjektiivia *ylihistoriallinen*. Pidemmän aikavälin historiallinen tarkastelu on Jorosen ja Tarvaisen (ma., 66–67, 70) mukaan ”sionistisen liikkeen itsensä lanseeraama teleologinen myytti” tai ”ylihistoriallista messiaanista politiikkaa” tai ”essentialisoitua ylihistoriallista vastakkainasettelua”.

Pakonomainen tarve rajata historiallinen tarkastelu sopivaksi valmiiseen asuttajakolonialismia korostavaan narratiiviin johtaa siihen, että Joronen ja Tarvainen tekevät väkivaltaa historiatieteen metodille. Aikarajauksia ei voi tehdä sillä perusteella, että saadaan aikaan omille valmiille teeseille suotuisa tutkimustulos. Historialliset prosessit jatkuvat juutalaisten ja Israelin historiassa kauas Jorosen ja Tarvaisen esittämän aikarajauksen ulkopuolelle. Ylihistoriallisuudesta puhuminen on halpa retorinen keino, jolla yritetään häivyttää historian pitkäkestoisia prosesseja. Sionismi syntyi tiettyssä historiallisessa kontekstissa, mutta se sai myös vaikutteita juutalaisessa kulttuurissa vaikuttaneista erittäin pitkäkestoisista ilmiöistä. On selvää, että nämä pitkäkestoiset prosessit toimivat myös identiteettien rakennusaineena, mutta tämä ei tarkoita sitä, että pitkäkestoiset historialliset prosessit voitaisiin redusoida pelkiksi myyteiksi tai ”messiaaniseksi politiikaksi”. Joronen ja Tarvainen esittävät, että ”messiaaninen politiikka” kuuluu teologian alaan ja että se ei voi toimia lähtökohtana ”kriittiselle akateemiselle keskustelulle”. Kaksikon väitteestä on luettavissa huonosti verhoiltu halveksunta teologiaa kohtaan. Jorosen ja Tarvaisen kirjoituksesta paistaa läpi myös määritelmällinen heikkous. Jää epäselväksi, mitä he tarkoittavat ”messiaanisella politiikalla”.

Tarvainen ja Joronen lähestyvät juutalaisten ja Israelin historiaa hyvin kapeasta näkökulmasta. Asuttajakolonialistinen tutkimusperinne, josta he ponnistavat, on yksi tapa hahmottaa aihepiiriä. Se ei kuitenkaan oikeuta muiden tieteenalojen pakottamista samaan muottiin. Erityisesti historiatieteiden näkökulmasta tarvitaan Jorosen ja Tarvaisen lähtökohtien perusteellista kriittistä tarkastelua. Tämä koskee nimenomaan pitkän aikavälin tarkastelua, jonka

Joronen ja Tarvainen refleksinomaisesti torjuvat. Esimerkiksi Connecticutin yliopiston professori Nancy Shoemaker on kritisoinut asuttajakolonialismin tutkijoiden haluttomuutta tarkastella pitkän aikavälin historiaa, *longue duréeta* (Shoemaker 2019). Shoemakerin esittämän haasteen perusteella myös 600-luvulla alkanutta arabien sotilaallisten valloitusten prosessia voitaisiin tarkastella asuttajakolonialismin näkökulmasta (Joffe 2017).

Jorosen ja Tarvaisen ajama yksipuolinen keskittyminen lyhyen aikavälin perspektiiviin johtaa historian pitkäkestoisten prosessien tunnistamisen ja tutkimisen laiminlyöntiin. Historiantutkijoiden piirissä on kuitenkin selvää, että pitkäkestoisten prosessien tutkimus on perusteltu tapa tarkastella historiaa. *Longue durée* eli pitkien aikavälien tarkastelu nousi esiin historiantutkimuksen näkökulmana 1950-luvulla *Annales*-koulukunnan ja Fernand Braudelin myötä. Tämä näkökulma painottaa pitkäkestoisia, useiden vuosisatojen tai jopa vuosituhansien mittaisia, hitaasti kehittyviä historian prosesseja ja rakenteita. Sen rinnalla lyhyen aikavälin historia (ransk. *histoire événementielle* tai ”tapahtumahistoria”) ja keskipitkän aikavälin historia ovat pintapuolisten virtausten kuohua. Braudel havaitsi taloushistoriassa syvään juurtuneita asenteita ja toimintatapoja, joita hänen mukaansa saattoi myös kutsua sivilisatioiksi (Braudel 1969).

Pitkäkestoisia prosesseja ja ilmiöitä on viime vuosina nostettu uudelleen tarkasteluun juutalaisten historian tutkimuksessa. Harvardin yliopiston professori David Armitagen ja Emory Universityn professori Jo Guldin mukaan *longue durée* oli 1960- ja 70-lukujen taitteesta alkaen poissa muodista pitkän aikaa. Angloamerikkalaisessa historiantutkimuksessa alkoi tuolloin erikoistuminen hyvin kapea-alaisiin ja spesifisiin aiheisiin, joiden ajallinen tarkastelu rajattiin tiukasti. Taakse jäivät suuret kokonaisuudet ja pitkien aikavälien historia. Vuosituhantisen juutalaisten historian klassisten tieteellisten kokonaisesitysten ilmestymisestä on jo ehtinyt kulua aikaa. Näistä kokonaisesityksistä Haim Hillel Ben-Sassonin toimittama monumentaalinen teos *A history of the Jewish people* (Ben-Sasson 1976) on yhä tänä päivänä amerikkalaisen kustantajan Harvard University Pressin mukaan kattavin ja syvimmälle porautuva esitys juutalaisen kansan historiallisesta kokemuksesta niin Israelin maassa kuin diasporassa. Ben-Sasson ja hänen kollegansa Jerusalemin heprealaisessa yliopistossa olivat kuitenkin osoittaneet, että kokonaisuus juutalaisten historiasta on mahdollista tehdä tieteellisesti korkealla tasolla huomioiden myös varhaisimman juutalaisen historian Israelin maassa. Ilmestyessään kirja ei edustanut ajan muotivirtauksia, mutta se on osoittautunut sitäkin kestävämmäksi perusteokseksi. Ben-Sassonin toimittama teos on ollut kurssikirjana suomalaisessa judaistiikan yliopisto-opetuksessa pitkään 2000-luvun puolella.

Muiden historiantutkimuksen kentän suurten käännteiden, kuten kielellisen ja transnationaalisen käänteen jatkona *longue durée* on löydetty uudelleen (Armitage & Guldi 2015; 2017). *Longue durée*en paluu on tapahtunut myös juutalaisten historian tutkimuksessa. Tätä paluuta on kuitenkin aluksi hidastanut kaksi ilmiötä. Yalen yliopiston juutalaisen historian professorin David Sorkinin mukaan kaksi 1900-luvun mullistavaa tapahtumaa, holokausti ja Israelin valtion perustaminen, ovat aiemmin peittäneet laajemman historiallisen näkökentän. Valtaisuudellaan nämä kaksi ilmiötä ovat tyrmänneet kognitiivisen kapasiteettimme. Näin olemme Sorkinin mukaan kadottaneet näkyvistämme juutalaisen historian *longue durée*en

(Sorkin 2019). Lisäisin tähän, että Sorkinin havainto on sinänsä paradoksaalinen, koska sekä holokausti että Israelin valtion perustaminen voidaan kumpikin nähdä vuosisataisten tai vuosituhantisten prosessien tuloksina. Sorkin tarkastelee omassa tutkimuksessaan juutalaisten emansipaation historiaa ja tarjoaa esimerkin *longue durée* -perspektiivin soveltamisesta. Sorkin esittää juutalaisten emansipaation viisisataavuotisena prosessina.

Kun *longue durée* -tarkasteluun nostetaan postmodernin hengen kanssa ristiriidassa olevia ilmiöitä, voi vastaanotto olla huomattavasti varautuneempi. Uskonto ja kansalliset siteet maahan ovat esimerkki tästä. Puhuttaessa sionismista ja Israelin valtion synnystä on postmodernille historioitsijoille usein luontevaa soveltaa lyhyen ja keskipitkän aikavälin perspektiivejä. Juutalaisten siteet alkuperäiseen kotimaahansa ovat kuitenkin huomattavasti pidemmät.

Kun sionismi ja Israelin valtion perustaminen asetetaan *longue durée* -perspektiiviin, eli useiden vuosisatojen, jopa vuosituhansien tarkasteluun, pureudutaan hitaisiin, pitkäkestoisiin prosesseihin. Juutalaisten keskuudessa vuosituhansia ilmennyt ajatus paluusta *Eretz Israeliin* on juuri tällainen pitkäkestoinen ilmiö. Paluu ensimmäisen temppelin tuhoa seuranneesta pakkosiirtolaisuudesta, *sidduriin* kirjattujen kolmen päivittäisen rukouksen sanat juutalaisten kokoamisesta ja Jerusalemin jälleenrakentamisesta, pääsiäishaggadan sanat *Ensi vuonna Jerusalemissa* ja juutalaisten sitkeä pyrkimys ylläpitää läsnäoloa pyhissä kaupungeissa Jerusalemissa, Hebronissa, Safedissa ja Tiberiaassa läpi roomalaisten suorittamaa karkotusta seuranneina vuosisatoina tarjoavat nopean silmäyksen kulttuuriseen ilmiöön, joka on kulkenut sitkeän muuttumattomana läpi vuosituhansien. Tällä ilmiöllä on ollut myös vaikutuksensa modernin Israelin syntyyn. Myyttien tai ”messiaanisen politiikan” sijaan on hedelmällisempää puhua pitkäkestoisista kulttuurisista ilmiöistä.

Myönteisten vapautta, toivoa ja paluuta korostavien *longue durée* -ilmiöiden rinnalla juutalaisten historian pitkäkestoisiin teemoihin kuuluu antisemitismi eli juutalaisvastaisuus. Antisemitismi on maailmanhistorian pitkäkestoisin viha (Wistrich 1991). Chicagon yliopiston professori David Nirenberg (2013) näkee antisemitismin *longue durée* -ilmiönä, joka kulkee läpi koko länsimaisen kulttuurin historian. Juutalaisten historian *longue durée*ssa on siis vaikuttanut kaksi merkittävää, toisilleen vastakkaista voimaa: antisemitismi ja ajatus juutalaisten paluusta omaan maahansa. Sorkinin tutkima emansipaatio kuuluu myös *longue durée* -ilmiöihin, mutta se on kahta edellä mainittua ilmiötä nuorempi. Emansipaatio tarjosi aluksi juutalaisille tasa-arvoa ja oikeuksia diasporassa, mutta Israelin valtion perustamisessa ajatus paluusta sulautui emansipaation teemaan.

Pitkä aikaperspektiivi tuo näkyviin juutalaisten aseman vanhan kotimaansa alkuperäiskansana. Arkeologiset lähteet ulottuvat pronssikauteen, kirjalliset Raamatun ulkopuoliset lähteet alkavat faarao Merenptahin steelasta (noin 1209 eaa.), jossa nimi Israel mainitaan ensimmäisen kerran (Ben-Sasson 1976, 25, 50–54, 112–114). Lyhyen aikavälin perspektiivissä jotkut tutkijat ovat Jorosen ja Tarvaisen tapaan esittäneet Israelin kolonialistisena projektina ja keskipitkässä perspektiivissä sionismin vain eurooppalaisen nationalismen ilmentymänä. Tällöin tarkastelu jää kuitenkin tyngäksi, kun ilmiöiden pitkäkestoista taustaa ei huomioida. Moderniin tai postmoderniin maailmaan ankkuroitunut tutkija ei ehkä halua nähdä moderniuuden kanssa ristiriidassa olevien ja muinaisuudesta juurensa juontavien ilmiöiden sitkeää

jatkuvuutta. Nämä muinaiset ilmiöt elävät Israelin historiassa rinta rinnan moderniteetin ja postmoderniuden kanssa.

Progressiivisina itseään pitävät tutkijat ovat 1900-luvun viimeisistä vuosikymmenistä alkaen pitäneet esillä alkuperäiskansoja kohdanneita historiallisia vääryyksiä ja puhuneet alkuperäiskansojen oikeuksien puolesta. Juutalaisiin oman maansa alkuperäisasukkaina liittyy kuitenkin hämmentävä kaksoisstandardi: juutalaisten statusta Israelin alkuperäisasukkaina ei aina tahdota tunnustaa. Alkuperäiskansan identiteetin puolesta puhui Eliahu Eliachar edustaessaan Palestiinan sefardijuutalaisia Yhdistyneiden kansakuntien (YK) Palestiinan erityiskomiteassa 15.7.1947: ”Palestiinan alkuperäisasukkaina vaadimme oikeuksiemme palauttamista” (UN 1947).² Julkisessa keskustelussa alkuperäiskansoista ruvettiin puhumaan laajasti vasta joitakin vuosikymmeniä myöhemmin. Eliahu Eliachar oli tavallaan aikaansa edellä, mutta samalla hän nojautui ikaikaiseen traditioon.

Toisinaan juutalaisten alkuperäiskansan statuksen ovat myöntäneet myös alueen arabit. Tästä esimerkkinä voidaan mainita Yusuf Al-Khalidi, Jerusalemin arabipormestari 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa. Al-Khalidi kirjoitti kirjeen Ranskan ylipäälliköille Zadok Kahnille 1.3.1899. Al-Khalidi tunnusti periaatteessa juutalaisten historiallisen oikeuden maahan: ”Kuka voi kiistää juutalaisten oikeuden Palestiinaan? Hyvä Jumala, se on historiallisesti teidän maanne!” (Perrin 2020, 118; Khalidi 2020, 4–6).³ Al-Khalidi kuitenkin pyörsi lopuksi tämän teoreettisen tunnustuksen vedoten raa’an voiman muovaamiin faktoihin ja pyysi sionisteja jättämään Palestiinan rauhaan.

On absurdia ajatella, että alkuperäiskansa ei saisi asettua asumaan vanhaan kotimaahansa. Vielä absurdimpaa on kutsua alkuperäiskansan paluuta syville historiallisille juurilleen kolonialismiksi. Juutalaisten uskonnollinen juhla kalenteri on kiinteästi sidoksissa muinaisen Israelin maanviljelyskulttuuriin. Juutalaisten omaleimainen yhteiskunnallinen elämä historiallisessa kotimaassaan tuotti maanomistusta säätelevät uskonnolliset lait, *beit din* -tuomioistuimet ja kohenien ja leeviläisten yhteiskuntaluokat, minkä lisäksi juutalaisten omaleimainen kieli, kulttuuri ja uskomukset ovat alkuperäiskansoille ominaisella tavalla muistuttaneet juutalaisten alkuperästä kaikkialla diasporassa, missä juutalaiset ovat alkuperäiskansoille tyypillisellä tavalla muodostaneet yhteiskunnan ei-dominoivan vähemmistöryhmän.

Sen lisäksi että alkuperäiskansaa ei rationaalisesti katsottuna voida pitää kolonialismin harjoittajana omalla ikaikaisella maallaan, voidaan Israelin ja kolonialismin suhdetta tarkastella muiltakin kannoilta. Juutalaisilla ei ole ollut mitään kolonialistista emämaata, josta käsin he olisivat voineet harjoittaa kolonialismia. Brittiläinen mandaattihallinto ensimmäisen maailmansodan jälkeen ei ollut emämaan edustaja, joka olisi tehnyt juutalaisten paluusta Palestiinaan kolonialistisen hankkeen. Jerusalemin asukkaista enemmistö oli juutalaisia jo 1860-luvulta alkaen. Mandaattihallinto taas toimi jo aiemmin alkaneen juutalaisten maanhantalon merkittävänä hankaloittajana. Paluumuutto oli juutalaisten oma hanke, joka toteutettiin ilman emämaata.

2 Alkup. ”As the indigenous population of Palestine, we demand the restitution of our rights”.

3 Alkup. ”Qui peut contester les droits des Juifs sur la Palestine? Mon Dieu, historiquement c’est bien Votre pays!”.

Kolonialismi-termin soveltaminen juutalaisten paluumuuttoon ja Israelin valtion syntyyn on palvellut lähinnä poliittisen leimaamisen tarkoitusta. Edward Said, Rashid Khalidi ja kolonialismiteesin muut puolestapuhujat ovat tutkimuksillaan pyrkinet lähinnä kyseenalaistamaan Israelin valtion olemassaolon oikeutusta. Poliittinen leimaaminen ei kuitenkaan ole kestävä päämäärä tieteelliselle tutkimukselle. Pelkän puolueellisen agendan ajaminen, oli kyseessä sitten Israelin tai palestiinalaisten agenda, tulee jättää sivuun. Pitkän aikavälin perspektiivi tunnistaa molempien ryhmien siteet maahan, jota kummatkin pitävät omanaan. Kaksi rikasta kulttuuria, juutalainen ja palestiinalainen, pitävät siis samaa maata omanaan – juutalaiset alkuperäiskansan ominaisuudessa, palestiinalaiset yli 1300 vuotta sitten tapahtuneen valloituksen pohjalta. Syvään juurtuneiden valloittajien ja juurilleen palaavien alkupe räisasukkaiden historiaa pitää voida tutkia tasapuolisesti ja ilman poliittisia agendoja. Tähän antaa parhaat puitteet pitkän aikavälin perspektiivi.

Pitkän aikavälin rinnalla voidaan luonnollisesti pitää esillä lyhyttä ja keskipitkää aikaväliä. Lyhyen aikavälin historian puitteissa myös asuttajakolonistinen tutkimus (engl. *settler colonial studies*) on nostettu esiin tarkastelutapana. Toisin kuin Joronen ja Tarvainen väittävät, on tälle perspektiiville esitetty merkittäviä akateemisia vastaväitteitä (Bareli 2001; Gold 2011; Klein Halevi 2024; Montefiore 2023; Morris 2020; Strawson 2019; Troen 2007). Akateemisen maailman ulkopuolella valtaenemmistö Israelin juutalaisista kokee asuttajakolonialistisen perspektiivin edustavan Israelin legitimitietin kiistämistä tai antisemitismii (Busbridge 2018).

Avoimen antisemitismin läsnäolo erityisesti varhaisimmissa kolonialismiteesiä propagoinneissa kirjoituksissa on ilmeinen (esim. Sayegh 1965, 24).⁴ Lisäksi Fayeze Sayegh kirjoittaa sionistien suunnittelemaasta ”arabiongelman lopullisesta ratkaisusta Palestiinassa” ja rinnastaa tämän suoraan samassa lauseessa natsien toteuttamaan ”juutalaisongelman lopulliseen ratkaisuun” Saksassa (mt., 26). Tätä lukiessa on hyvä pitää mielessä, että Sayeghin teoksen julkaisi terroristijärjestö PLO.

Joronen ja Tarvainen yrittävät torjua marxismin läsnäolon kolonialismiteesin alullepanijoiden joukossa kirjoittamalla ”hauntologiasta”. He kirjoittavat halveksivaan sävyyn ”näennäisakateemisesta maskeerauksesta”. Ohiluentaa ja maskeerausta Joronen ja Tarvainen harjoittavat itse ohittaessaan tyystin Fayeze Sayeghin ja Maxime Rodinsonin marxilaisen kolonialismikritiikin, joka toi kolonialismikäsitteen keskusteluun Israelista ja palestiinalaisista. Marxismin läsnäolo asuttajakolonialismin tutkimusperinteessä on tunnustettu tosiasia tutkimusperinteen omien edustajien keskuudessa. Asuttajakolonialismiteoreetikot Sayeghistä ja Rodinsonista aina tämän tutkimustradition kirkkaimpiin tähtiin 2000-luvulla eli Patrick Wolfeen ja Lorenzo Veraciniin ovat lukeutuneet marxilaisen tutkimusperinteen jatkajiin (Locker-Biletzki 2018; Behar 2020). Kirjoittaessaan ”hauntologiasta” Joronen ja Tarvainen itse asiassa yrittävät kääntää huomion kokonaan pois edustamansa tutkimusperinteen marxilaisesta luonteesta. Historiaa voidaan tutkia marxilaisesta näkökulmasta, mutta marxilaisilla

4 Alkup. ”Nowhere in Asia or Africa – not even in South Africa or Rhodesia – has European race-supremacism expressed itself in so passionate a zeal for thoroughgoing racial exclusiveness and for physical expulsion of ‘native’ populations across the frontier of the settler-state, as it has in Palestine, under the compulsion of Zionist doctrines.”

tulkinnoilla on monesti vahvoja poliittisia implikaatioita. Marxilaiset tulkinnat historiasta ovat myös kiistanalaisia, eikä niihin perustuvaa tutkimusperinnettä voida esittää vallitsevana tai toteen näytettynä. Wolfe on nyttemmin jo edesmennyt, mutta Veracini jatkaa marxilaista tutkimusperinnettä siteeraten Marxin *Pääomaa* muun muassa *Rethinking Marxism* -lehdessä (Veracini 2019), joka jatkaa Louis Althusserin marxilaisen ajattelun perinnettä.

Erityisesti Sayeghin teos vuodelta 1965 on hätkähdyttävää luettavaa. Sayeghin tekstissä kolonialismi-termiä sovellettiin ensimmäistä kertaa (näennäis)akateemisessa yhteydessä Israeliin. Sayeghin käsittelyssä sionismi saa aivan poikkeuksellisen rasistisen leiman, ja Sayeghin tekstiä voi luonnehtia erittäin antisemitistiseksi. Kuitenkin se nähtiin asuttajakolonialismin tutkimuksen piirissä niin merkittäväksi, että se julkaistiin uudelleen tutkimusalan johtavassa *Settler Colonial Studies* -julkaisussa (Sayegh 2012). Jorosen ja Tarvaisen olisi hyvä olla tietoisia siitä, että antisemitismin tutkimuksen piirissä Israelia kohtaan esitetyt perättömät apartheid-syytökset luokitellaan antisemitismiksi, samoin kuin juutalaisiin liitetyt stereotyyppiat ylemmydentunnosta, julmuudesta ja kostonhimosta täyttävät antisemitismin kriteerit, kun niitä sovelletaan Israeliin (Becker ym. 2022; Swanström 2024a).

Kertomus israelilaisista siirtomaaherroina demonisoi Israelia todella tehokkaasti. Jorosen ja Tarvaisen propagoiman asuttajakolonialismiperspektiivin suurin teoretikko Patrick Wolfe rinnastaa myös klassisessa artikkelissaan ”Settler colonialism and the elimination of the native” (Wolfe 2006) Länsirannan ja Gazan bantustaneihin, reservaatteihin ja Varsovan gettoon. Varsinkin viimeksi mainittu rinnastus täyttää selkeästi antisemitismin kriteerit (Becker ym. 2022; Swanström 2024a). Wolfen teesi Israelista ”eliminoimassa” alkuperäisasukkaita on pöyristyttävä ja valheellinen. Koko Jorosen ja Tarvaisen hehkuttama tutkimussuuntaus lepää Israelia kohtaan syvästi vihamielisten ja antisemitismiin taipuvaisten teoretikkojen varassa.

Vaikka marxilaiset aktivistit lupaisivat ”kolonialististen rakenteiden purkamista” ja yhtä demokraattista sekulaaria valtiota, kaikuvat nämä lupaukset onttoina. Sen sai havaita israelilainen kommunisti Udi Adiv, joka tuomittiin yli kymmeneksi vuodeksi vankilaan maanpetoksesta hänen astuttuaan Syyrian hallituksen palvelukseen. Adiv ihmetteli, miten marxilaiset palestiinalaisvangit saattoivat iloita kuullessaan uutisia terrori-iskuissa kuolleista israelilaisista. Eikö ”vapaustaistelijoiden” ja vallankumouksellisten pitänyt iskeä valtion rakenteita, ei kansaa vastaan, ihmetteli Adiv. Marxilaiset palestiinalaiset iloitsivat nimenomaan juutalaisten kuolemasta (Klein Halevi 2014). Jopa kolonialismia vastustavien marxilaisten keskuudessa juutalaisen osa on ollut yksinäinen.

Asuttajakolonialistiseen perspektiiviin toistuvasti yhdistyvän antisemitismin valossa on mielenkiintoista katsoa, miten dosentti Joronen ja maisteri Tarvainen käyttävät antisemitismii argumentoinnissaan:

Lisäksi kaikkien maailman juutalaisten samaistaminen Israelin moderniin valtioprojektiin liikkuu, lievästi ilmaistuna, vaarallisilla vesillä. Asettaessaan kaikki juutalaiset samalle linjalle sionistisen historian ja Israelin valtion kanssa, kirkkohistorian dosentti päätyikin peilaamaan yhtä keskeisimmistä antisemitismin muodoista, jossa jokainen juutalainen on vastuussa sionismin (ja Israelin valtion) julmuuksista vain koska nämä nähdään yhtenä ja samana asiana. (Joronen & Tarvainen 2024, 9.)

Joronen ja Tarvainen liikkuvat tässä kaukana oman asiantuntemuksensa ulkopuolella. Israelin ja juutalaisuuden suhde ei tunnu aukeavan kaksikolle alkuunkaan. Pew Research Centerin (2021) tutkimuksen mukaan kahdeksan kymmenestä amerikkalaisesta juutalaisesta kokee, että Israelista välittäminen on olennainen tai tärkeä osa juutalaisuutta. Tämä ei luonnollisestikaan tee Israelista välittävistä juutalaisista vastuullisia Israelin hallituksen tai armeijan toimista. Jorosen ja Tarvaisen väite ”peilaamisesta” on tökerö ja täysin vailla perusteita. Ensinnäkään en aseta kaikkia juutalaisia samalle linjalle Israelin valtion ja sionistisen historian kanssa. Toiseksi Israelin valtio ja sionistinen historia muodostavat merkittävän samaistumisen kohteen erittäin monille juutalaisille. Israelin valtio ja sionismi toimivat näin juutalaisen identiteetin osatekijöinä. Kolmanneksi Joronen ja Tarvainen pyrkivät määrittelemään juutalaisuuden ja sionismin suhteen ulkopuolelta käsin vailla ymmärrystä niiden kulttuurisesta merkityksestä. Heille Irakista Israeliin muuttaneiden juutalaisten vaikea kokemus on instrumentalisoitavissa antisionistiseksi argumentiksi, joka ei kuitenkaan jää ilman vastalauseita mizrachi-taustaisten israelilaisten keskuudessa (Reichman 2021).

Jorosen ja Tarvaisen asenne käy yhä ilmeisemmäksi, mitä pidemmälle teksti etenee. Dosentti Joroselle ja väitöskirjatutkija Tarvaiselle israelilaisia ampuvat gazalaiset ovat vapaustaistelijoita. Vuonna 1956 Nahal Ozin kibbutsin turvamies Roi Rotberg tapettiin, kun hän meni tarkastamaan kibbutsin peltoja, jonne arabit olivat tulleet omavaltaisesti korjaamaan kibbutsin viljasatoa. Rotberg väijytettiin ja ammuttiin alas hevosesensa selästä. Sen jälkeen hänen kallonsa murskattiin ja häntä ammuttiin uudelleen. Rotbergin runneltu ruumis vietiin lopuksi Gazaan. YK:n välityksellä ruumis saatiin palautettua Israeliin. Oli ilmeistä, että ruumista oli häpäisty väkivaltaisesti. Rotbergin tappajiin kuului egyptiläinen poliisi ja palestiinalainen maanviljelijä (Filiu 2014; Morris 1993; Shapira 2014). Jorosen ja Tarvaisen (2014, 70) mukaan ”Rotberg kuoli Gazan vapaustaistelijoiden iskussa”. Joroselta ja Tarvaiselta voisi kysyä, miksi ”vapaustaistelijoilla” on tarve raahata runneltuja ruumiita Gazaan? Palveleeko ruumiiden kaappaaminen ja häpäiseminen ”vapaustaistelun” asiaa? Nahal Oz oli uudelleen hyökkäyksen kohteena 7.10.2023, kun Hamasin terroristit tappoivat ja kaappasivat kibbutsin asukkaita. Ruumiiden häpäiseminen ja raahaaminen Gazaan toisti Jorosen ja Tarvaisen ”vapaustaistelijoiden” kaavaa, tällä kertaa tuhatkertaisessa mittakaavassa.

Ennen kaikkea Joronen ja Tarvainen lukevat Rotbergin tapausta selektiivisesti omaan agendaansa sopivalla tavalla. Moshe Dayan piti Rotbergin muistoksi puheen, joka jäi historiaan vaikuttavana ja merkittävänä. Tästä puheesta Joronen ja Tarvainen irrottavat itselleen sopivan yksityiskohdan. Muuten puheesta olisi voinut nostaa esiin sanat kibbutsia (tai Israelia laajemmin) ympäröivästä vihan merestä: ”Mutta rajan vaon takana kohoaa vihan meri ja koston aallot, jotka odottavat päivää, jolloin rauha sammuttaa valppautemme, päivää, jolloin kuuntelemme juonittelevan tekopyhyden lähettiläitä, jotka kutsuvat meitä laskemaan aseemme.”⁵ Dayan puhui myös rauhantahdosta. Puheen lopussa Dayan sanoi: ”Rauhan kai-puu teki hänen korvansa kuuroiksi, eikä hän kuullut väijyvän murhan ääntä” (Dayan 1956).⁶

5 Alkup. "ךך מעבר לתלם הגבול גואה ים של שנאה ומאוויו נקם, המצפה ליום בו תקהה השלווה את דרכוננו, ליום בו נאזין לשגרירי הצביעות המת".
"נבלת, הקוראים לנו להניח את נשקנו".

6 Alkup. "הערגה לשלום החרישה את אחוניו, ולא שמע את קול הרצח האורב".

Jorosen ja Tarvaisen (2024, 71) loppusanat ”vallan alistavista ja epäinhimillistävistä rakenteista ja historiasta” sekä rohkeudesta puhua ”asioista niiden oikeilla nimillä” kaikuivat onttoina. Kolonialisminarratiivi, jota he itse pönkittävät, epäinhimillistää israelilaisia ja tuo kierolla tavalla tekaistun oikeutuksen ”vapaustaistelijoille”, jotka toistavat vuodesta toiseen, vuosikymmenestä toiseen samaa murhaamisen ja ruumiiden häpäisyn kaavaa. Asuttajakolonialismiin liittyvä akateeminen tutkimus on valitettavasti osaltaan edistämässä israelilaisten epäinhimillistämistä. Joronen ja Tarvainen syyttävät asuttajakolonialismiteoriaa kritisoivia tutkijoita propagandisesta historiankirjoituksesta. Itse asiassa asetelma on päinvastainen: Joronen ja Tarvainen ovat tutkijoina ajamassa aktivistista agendaa, joka toistaa palestiinalaista propagandaa ja nojaa vahvasti marxilaiseen traditioon.

Lähteet

- Armitage, David & Jo Guldi (2015): ”The return of the *longue durée*. An Anglo-American perspective”. *Annales. Histoire, Sciences Sociales*, 70(2), 289–318.
- Armitage, David & Jo Guldi (2017): *The history manifesto*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bareli, Avi (2001): ”Forgetting Europe: Perspectives on the debate about Zionism and colonialism”. *Journal of Israeli History*, 20(2–3), 99–120.
- Becker, Matthias J., Laura Ascone & Hagen Troschke (2022): ”Antisemitic comments on Facebook pages of leading British, French, and German media outlets”. *Humanities and Social Science Communications*, 9(1). DOI: 10.1057/s41599-022-01337-8.
- Behar, Moshe (2020): ”Competing Marxisms, cessation of (settler) colonialism, and the one-state solution in Israel–Palestine”. Teoksessa: B. Bashir & L. Farsakh (toim.) *The Arab and Jewish questions: Geographies of engagement in Palestine and Beyond*. New York: Columbia University Press, 220–249.
- Ben-Sasson, Haim Hillel (toim.) (1976): *A history of the Jewish people*. Cambridge: Harvard University Press.
- Braudel, Fernand (1969): *Écrits sur l'histoire*. Pariisi: Flammarion.
- Busbridge, Rachel (2018): ”Israel-Palestine and the settler colonial ‘turn’: From interpretation to decolonization”. *Theory, Culture & Society*, 35(1), 91–115.
- Dayan, Moshe (1956): גרבור יעורל דפסה. https://he.wikipedia.org/wiki/%D7%A7%D7%95%D7%91%D7%A5: Moshe_Dayan%27s_eulogy_for_Roi_Rotberg,_1956-04-30.ogg, 5.5.2024.
- Filiu, Jean-Pierre (2014): *Gaza: A history*. Oxford: Oxford University Press.
- Gold, Dore (2011): ”The myth of Israel as a colonialist entity: An instrument of political warfare to delegitimize the Jewish state”. *Jewish Political Studies Review*, 23(3/4), 84–90.
- Joffe, Alex (2017): Palestinian settler-colonialism. <https://besacenter.org/palestinians-settlers-colonialism/>, 5.5.2024.
- Joronen, Mikko & Antti Tarvainen (2024): ”Kolonialismin hauntologiasta Palestiinassa”. *Kosmopolis*, 54(1–2), 59–74.
- Khalidi, Rashid (2020): *The hundred years' war on Palestine. A history of settler colonialism and resistance, 1917–2017*. New York: Metropolitan Books.
- Klein Halevi, Yossi (2014): *Like dreamers. The story of the Israeli paratroopers who reunited Jerusalem and divided a nation*. New York: Harper Perennial.
- Klein Halevi, Yossi (2024): The war against the Jewish story. https://blogs.timesofisrael.com/the-war-against-the-jewish-story/?_gl=1*bpsgz5*_ga*OTYwMzU2ODIxLjE3MDk3MTkzOTQ*_ga_RJR2XWQR34*MTcxNDkyODExNS4yLjEuMTcxNDkyODE0Mi4wLjAuMA, 5.5.2024.
- Locker-Biletzki, Amir (2018): ”Rethinking settler colonialism: A Marxist critique of Gershon Shafir”. *Rethinking Marxism*, 30(3), 441–461.

- Montefiore, Simon Sebag (2023): "The decolonization narrative is dangerous and false". *The Atlantic*, 27.10.2023.
- Morris, Benny (1993): *Israel's border wars*. Oxford: Oxford University Press.
- Morris, Benny (2020): "The war on history". *Jewish Review of Books*, 41(Spring).
- Nirenberg, David (2013): *Anti-Judaism. The Western tradition*. New York: W.W. Norton & Company.
- Perrin, Dominique (2020): *Palestine: Une terre, deux peuples*. Villeneuve d'Ascq: Presses Universitaires du Septentrion.
- Pew Research Center (2021): Jewish Americans in 2020. 11.5.2021.
- Reichman, Shaine (2021): "Zionism was not forced upon Mizrahi Jews". *Jerusalem Post*, 2.1.2021.
- Sayegh, Fayez A. (1965): *Zionist colonialism in Palestine*. Beirut: Research Center Palestine Liberation Organization.
- Sayegh, Fayez A. (2012): "Zionist colonialism in Palestine". *Settler Colonial Studies*, 2(1), 206–225.
- Shapira, Anita (2012): *Israel. A history*. Lontoo: Weidenfeld & Nicolson.
- Shoemaker, Nancy (2019): "Settler colonialism: Universal theory or English heritage?". *The William and Mary Quarterly*, 76(3), 369–374.
- Sorkin, David (2019): *Jewish emancipation. A history across five centuries*. Princeton: Princeton University Press.
- Strawson, John (2019): "Colonialism". *Israel Studies*, 24(2), 33–44.
- Swanström, André (2024a): "Israel, antisionismi ja antisemitismi *Helsingin Sanomien* pääkirjoituksissa 1990–2023". *Teologinen Aikakauskirja* 1/2024.
- Swanström, André (2024b): "Israel ja kolonialismin aave". *Politiikasta.fi*, 19.2.2024. <https://politiikasta.fi/israel-ja-kolonialismin-aave/>, 19.4.2024.
- Troen, S. Ilan (2007): "De-Judaizing the homeland: Academic politics in rewriting the history of Palestine". *Israel Affairs*, 13(4), 872–884.
- Veracini, Lorenzo (2019): "Containment, elimination, endogeneity: Settler colonialism in the global present". *Rethinking Marxism*, 31(1), 118–140.
- Wistrich, Robert S. (1991): *Antisemitism: The longest hatred*. Lontoo: Thames Methuen.
- Wolfe, Patrick (2006): "Settler colonialism and the elimination of the native". *Journal of Genocide Research*, 8(4), 387–409.
- UN (1947): Hearings of the Custodian of the Holy Land, representatives of the Sephardic Community – 31st UNSCOP meeting – Verbatim Record. United Nations General Assembly, 15.7.1947. <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-211828>, 7.5.2024.